

2-ТОМ, 1-СОН

Камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини оширишда
тадбиркорликни аҳамияти

ТДИУ тадқиқотчиси

Ирматова Лола

Аннотация: Ушбу мақолада камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини оширишнинг янги имкониятлари ва ечимлари, камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини оширишда тадбиркорлик фаолиятини аҳамияти, тадбиркорликни ривожлантириш ва камбағалликни қисқартиришга қаратилган илмий тадқиқотлар, мамлакатимизда олиб борилаётган ислохотларнинг натижаси ҳамда тадбиркорликни ривожлантиришга қаратилган ҳуқуқий масалалар илмий жиҳатдан баён этилган.

Калит сўзлар: тадбиркорлик фаолияти, камбағалликни қисқартириш, аҳоли даромадларини ошириш, инновация, хорижий тажриба.

Аннотация: В этой статье новые возможности и решения по снижению бедности и увеличению доходов населения, значение предпринимательства в сокращении бедности и увеличении доходов населения, научные исследования, направленные на развитие предпринимательства и снижение бедности, результаты реформ. в нашей стране проводятся и научно описаны правовые вопросы, направленные на развитие предпринимательства.

Ключевые слова: предпринимательство, сокращение бедности, повышение доходов населения, инновации, зарубежный опыт.

Annotation: In this article, new opportunities and solutions to reduce poverty and increase the income of the population, the importance of entrepreneurship in reducing poverty and increasing the income of the population, scientific research aimed at the development of entrepreneurship and reducing poverty, the results of reforms carried out in our country, and legal issues aimed at the development of entrepreneurship are scientifically described.

Keywords: entrepreneurship, reducing poverty, increasing incomes of the population, innovation, foreign experience.

Бугуни кунда мамлакатимизда аҳоли ўртасида камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини оширишда тадбиркорлик фаолияти энг муҳим бўлган соҳалардан бири ҳисобланади. Чунки, мамлакатимизда тадбиркорлик фаолияти

2-TOM, 1-SON

жадал суръатлар билан ривожланиб борса, аҳоли ўртасида ишсизлар сонини камайишига, камбағаллик даражасини пасайишига ҳамда аҳолини тадбиркорлик қилиш имкониятларини ортиб боришига янги имкониятлар юзага келади.

Шунинг учун ҳам, тадбиркорлик фаолиятини аҳоли ўртасида оммлаштириш ва тадбиркорлик имкониятларини янада ривожлантириш иқтисодиёт соҳасидаги ҳал қилиниши лозим бўлган энг долзарб муаммолардан бири ҳисобланади.

Муҳтарам, Президентимиз томонидан мамлакатимиздаги аҳоли ўртасида камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини оширишга қаратилган кўплаб янги ислохотлар амалга ошириб келинмоқда. Жумладан, мамлакатимиздаги камбағаллик даражасини қисқартириш ва аҳоли даромадларини ошириш мақсадида, хусусий тадбиркорлик ва кичик бизнес соҳасини ривожлантиришга қаратилган Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Хусусий мулкни ҳимоя қилиш ва мулкдорлар ҳуқуқларининг кафолатларини кучайтириш, тадбиркорлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш борасидаги ишларни ташкил қилиш тизимини тубдан такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ҳамда “Тадбиркорлик субъектларининг молиявий ресурслар ва ишлаб чиқариш инфратузилмасидан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш тўғрисида”ги Фармонлари қабул қилинди.

Ушбу Фармонларда белгилаб берилган энг долзарб устувор вазифаларни ҳудудлар кесимида ижросини ўз вақтида таъминланиши натижасида ҳудудлардаги камбағаллик даражасини қисқартириш борасида янги дастурларни амалиётга кенг татбиқ этилиши, аҳоли даромадларини оширишга қаратилган янги тадбиркорлик имкониятларни юзага келиши ҳамда аҳолини иқтисодий имкониятларини янада ошишига хизмат қилди. Амалиётга татбиқ этиб келинаётган янги ислохотлар натижасида мамлакатимизда хусусий тадбиркорлик ва кичик бизнес соҳасини ривожлантириш, янги имкониятларни кенгайтириш, инновацион технологияларни самарали қўллаш ҳамда ҳудудлардаги бандлик даражасини ошириш салоҳияти йилдан-йилга ортиб бормоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисиغا Мурожаатномасини кенг жамоатчилик ўртасида тарғиб этишга бағишланган илмий-оммабоп қўлланмасида қуйидаги фикрлар келтириб ўтилган:

давлат ҳимоясида бўлган хусусий мулкнинг дахлсиз эканлигини, ҳар қандай ваз билан хусусий мулкни, шу жумладан, аввал хусусийлаштирилган мулкни олиб қўйиш, асосли заруратсиз бузиб юбориш ғайри ҳуқуқийлигини англаб етмаётгани ҳамда ер участкаларини ажратишда ўзбошимчаликларга йўл қўйилаётгани

2-TOM, 1-SON

таъкидланган. Хусусий тадбиркорликни янада ривожлантириш, хусусан солиққа тортиш механизими, йирик бизнес билан ҳамкорлик ва кооперацион алоқаларни ривожлантириш бўйича қатор чоралар амалга оширилди [1].

Мурожаатномадан кўриш мумкинки, хусусий мулк дахлсиз ва давлат ҳимоясида эканлиги, тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи шахсларга барча имкониятларни яратиб беришга қаратилган янги имкониятларни амалиётга татбиқ этиб келинаётганлиги хусусида бир қатор долзарб фикрлар келтириб ўтилган. Шунинг учун ҳам, тадбиркорлик фаолиятини аҳоли ўртасида кенг оммалаштириш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

Ҳозирги кунда тадбиркорлик фаолиятини янада яхшилаш мақсадида, аҳоли ўртасида хусусий тадбиркорликни ривожлантириш учун қулай шарт-шароитларни таъминлаш учун тадбиркорлик соҳасида лицензия ва рухсат берувчи ҳужжатларнинг сонини кескин қисқартириш, тегишли ваколатларни Вазирлар Маҳкамасидан муайян давлат органларига бериш орқали лицензия ва рухсат берувчи ҳужжатларни расмийлаштиришни номарказлаштириш, юридик шахс ташкил этмасдан фаолият кўрсатувчи якка тартибдаги тадбиркорларга ўрнатилган тартибда ҳар қандай фаолият тури билан шуғулланиш ҳуқуқини берган ҳолда, улар шуғулланиши мумкин бўлган фаолият турлари рўйхатини бекор қилиш ва бошқа чора тадбирларни амалга ошириш юзасидан бир қатор амалий ишлар олиб борилмоқда.

Бундан кўринадики, камбағаллик даражасини қисқартириш ҳамда аҳоли даромадларини оширишни янада ривожлантиришнинг замонавий йўлларида бири сифатида хусусий тадбиркорлик ва кичик бизнес соҳасини ривожлантириш ҳисобланади. Тадбиркорлик фаолиятини аҳоли ўртасида оммалаштириш аҳоли даромадларини оширишда янги имкониятларни юзага келишига хизмат қилади.

Бугунги кунда камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини оширишда тадбиркорлик фаолиятни янада ривожлантириш борасида бир қатор иқтисодчи олимлар томонидан янги илмий тадқиқотлар олиб борилмоқда.

Жумладан, хорижлик иқтисодчи олимлар томонидан бир қатор илмий тадқиқот ишлари олиб борилган бўлиб, уларни илмий тадқиқотларида асосан тадбиркорлик фаолиятини яхшилаш орқали камбағалликни қисқартиришнинг янги ечимларига қаратилган масалаларга эътибор берилган. Хорижлик олимлардан К.Макконел, И.Липсиц, Дж.Лоренс, А.Бланк, С.Брю, В.Бернес, Л.Гитман, Т.Густафсон ва Е.Черкасовлар айнан шу масалада илмий тадқиқотлар олиб боришган.

2-TOM, 1-SON

Мамлакатимиздаги иқтисодчи олимлар томонидан ҳам бир қатор илмий тадқиқотлар олиб борилган бўлиб, тадбиркорлик фаолиятини яхшилаш орқали камбағалликни қисқартириш борасида амалга оширилаётган ислохотлар ҳамда аҳоли даромадларини оширишнинг назарий жиҳатлари А.Ўлмасов, А.Ваҳобов ва Р.Хасановларнинг илмий ишларида кенгроқ ёритиб берилган [2].

Бугунги кунда мамлакатимиздаги камбағалликни қисқартириш қа аҳоли даромадларини ошириш мақсадида, тадбиркорлик фаолиятини ҳар томонлама ривожлантиришга қаратилган янги ҳуқуқий меъёрий ҳужжатлар ишлаб чиқилмоқда, натижада эса, янги ҳуқуқий имкониятларни яратилиши мамлакатимиздаги камбағалликни қисқартириш қа аҳоли даромадларини оширишга ҳамда тадбиркорлик фаолиятини ривожланишига туртки бўлмоқда.

Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Хусусий мулкни ҳимоя қилиш ва мулкдорлар ҳуқуқларининг кафолатларини кучайтириш, тадбиркорлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш борасидаги ишларни ташкил қилиш тизимини тубдан такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар, шунингдек, тадбиркорлик субъектларининг молиявий ресурслар ва ишлаб чиқариш инфратузилмасидан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш тўғрисида” ги Фармони[3]ни жорий этилиши янги имкониятларни юзага келишига хизмат қилди десак муболаға бўлмайди.

Юқорида келтирилган илмий тадқиқотларда асосан тадбиркорлик фаолиятини яхшилаш орқали камбағалликни қисқартириш ҳамда аҳоли даромадларини оширишга қаратилган масалалар ўрганилган. Шунинг учун ҳам, камбағалликни олдини олиш ва аҳоли даромадларини оширишда тадбиркорлик фаолиятини янада ривожлантириш муҳим ечим саналади.

Бугунги кунда мамлакатимиздаги камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини ошириш ҳамда тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш борасида юқори натижаларга эга бўлган кўплаб ютуқлар билан биргаликда, бир қатор камчиликлар ҳам мавжуд, жумладан:

аҳоли даромадларини ошириш борасида инновацион дастурлар шаклланмаган. Масалан, ривожланган давлатларда аҳоли даромадларини оширишга қаратилган замонавий инновацион дастурлар ишлаб чиқилган;

аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш ва камбағалликни қисқартириш борасида ҳам инновацион дастурларни ишлаб чиқилганлиги юксак натижалардан далолат беради;

бизда эса, камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини оширишга қаратилган инновацион дастурлар ривожланмаган;

2-TOM, 1-SON

аҳоли ўртасида тадбиркорлик фаолиятини оммалаштиришга қаратилган инновацион дастурларни рақобатбардошлик даражаси юқори эмаслиги;

камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини оширишга қаратилган дастурларни мукамал эмаслиги ва уни такомиллаштириш зарурлиги ҳал қилиниши лозим бўлган энг муҳим масалалардан бири ҳисобланади. Юқоридаги кўрсатиб ўтилган камчиликларни ўз вақтида бартараф этилиши камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини оширишга ҳамда тадбиркорлик фаолиятни янада ривожланишига хизмат қилади.

Хулоса ўрнида шуни айтиш жоизки, тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш орқали камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини ошириш ҳал қилиниши лозим бўлган долзарб масалалардан бири ҳисобланади.

Жумладан, мамлакатимиздаги тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш, камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини оширишга қаратилган янги имкониятларини ривожлантиришда қуйидаги асосий тамойилларга асосланиши керак деб ҳисоблаймиз, жумладан:

- камбағал аҳоли қатламини мониторингини юритиш ва камбағал оилалар даромадларини баҳолаш рейтингини ишлаб чиқиш;
- камбағал аҳоли даромадларини оширишга қаратилган имтиёزلарни жорий этиш ва ҳар бир оила кесимида тадбиркорликни ташкил этиш;
- тежамкорлик дастурини яратиш ва амал қилган оилаларга имтиёзлар бериш ҳамда онлайн хизматлар бозорини ривожлантириш;
- аҳоли ўртасида даромадларни оширишга қаратилган танловларни ташкил этиш бўйича асосланган таклифларни амалиётга жорий этишдан иборатдир.

Юқорида келтирилган тавсияларни амалиётга кенг жорий этилиши натижасида, тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш, камбағалликни қисқартириш ва аҳоли даромадларини оширишнинг янги имкониятлари ҳамда инновацион-иқтисодий ечимлари юзага келади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисиغا Мурожаатномасини кенг жамоатчилик ўртасида тарғиб этишга бағишланган илмий-оммабоп қўлланма. – Тошкент-2018 йил.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Хусусий мулкни ҳимоя қилиш ва мулкдорлар ҳуқуқларининг кафолатларини кучайтириш, тадбиркорлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш борасидаги ишларни ташкил қилиш тизимини

2-TOM, 1-SON

тубдан такомиллаштириш бўйича кўшимча чора-тадбирлар, шунингдек, тадбиркорлик субъектларининг молиявий ресурслар ва ишлаб чиқариш инфратузилмасидан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш тўғрисида”ги ПФ-5780-сон Фармони. 2019 йил, 13 август. www.lex.uz

3. А.Ўлмасов “Оила иқтисоди”, –Т.: «Меҳнат», 1998. Б -48.

4. А.Ваҳобов “Бозор муносабатларига ўтиш босқичидаги кўп укладли иқтисодиёт ва унинг такроран ҳосил бўлиши”, –Т.: Шарқ, 2003. - 285 б.

6. Мухитдинова, Ж. Р. (2022). ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА МОЛОДЕЖИ. In Социально-экономическое развитие региона: опыт, проблемы, инновации (pp. 85-89).

7. Акромов, Х. М., & Мухитдинова, Ж. Р. (2017). IMPROVEMENT OF QUALITY OF EDUCATION IN THE COURSE OF INDEPENDENT TRAINING OF STUDENTS. In Техническое регулирование в едином экономическом пространстве (pp. 160-163).

8. Р.Хасанов “Бозор даромадлари: моҳияти, таркибий тузилиши ва табақаланиши”, -Т.: Академия, 2004. -187 б.

